

Eski Çağ Kappadokia'sında Beyaz Syrialılar (Leukosyrioi) Kavramı

Şenol YURDAKUL*

ÖZ

Eski Çağ'da Kappadokia Bölgesi; coğrafi konumu, sahip olduğu imkânlar ve geniş yüz ölçümüyle tarihin tüm devirleri boyunca çeşitli insan toplulukları için iskân yeri ve değişik siyasi teşekküllerin ellerinde tutmayı arzuladıkları bir bölge olmuştur. Kuzey-güney, doğu-batı ara ve ana yönlerinde farklı bölgeler ve halklarla komşu olan bu bölge; Asur, Hitit, Pers, Makedon, Hellen ve Roma kültürleriyle temas kurmuştur. Bünyesinde etnik kimliği birbirinden farklı çok sayıda halkı barındırdığı izlenimi veren Kappadokia'nın yerli sakinleri, Antik Çağ yazarları tarafından *Λευκόσυριοι* (Leukosyrialılar=Beyaz Syrialılar) olarak adlandırılmışlardır. Leukosyrialılar şeklindeki bu ifade, etimolojik açıdan Hellen dilinde beyaz manasına gelen *Λευκός* ve Syrialı manasına gelen *Σύριος* sıfat ve isimlerinin birleşiminden oluşmuştur. Bu şekilde bir tanımlama, ilk kez MÖ VI. yüzyılda Miletoslu Hekataios tarafından yapılmış ve diğer Antik Çağ yazarlarınca da takip edilmiştir. Hellenler, Kappadokialıları tanımlamak için Syrialılar / Leukosyrialılar; Persler ise Kappadokialılar ifadesini kullanmışlardır. Antik Çağ eserlerindeki Leukosyrialılar ifadesinin Kappadokia Bölgesi'ndeki tüm halkları için mi yoksa bölgedeki belirli bir halkı tanımlamak için mi kullanıldığı net değildir. Yine Beyaz Syrialılar olarak isimlendirilen Kappadokialıların, otokton bir halk olup olmadıkları, asıl Syrialılarla aynı etnik kökenden gelip gelmedikleri hususları da açıklığa kavuşmuş değildir. Bunlarla birlikte, Antik Çağ kaynaklarında biri güneyde Tauros silsilesi ötesinde yaşayan daha koyu ten rengine sahip ve diğeri kuzeyde Kappadokia sahasında yaşayan daha açık ten rengine sahip iki ayrı Syrialı tanımlamasının olduğu kesindir. Leukosyrialıların, coğrafi yayılım alanlarının sınırlarını çizmek zor olmakla birlikte, Kappadokia'nın güney ve orta kesimleriyle, kuzeyde Parthenios (Bartın Çayı) ve Thermodon (Terme) ırmakları arasındaki sahada yaşadıkları söylenebilir. Asur siyasi teşekkülünün tarihi ve coğrafyasından ayrı düşünülemez bu halkın, ismini MS IX. yüzyıla kadar koruyabilmiş olması Kappadokia tarihi için önemini göstermiştir. Bu çalışma, Antik Çağ yazarları tarafından Leukosyrialılar olarak isimlendirilen Kappadokialıların; eldeki mevcut kaynaklara göre isimlerinin kökeni, mitolojik olaylarla harmanlanmış soyları, tarihsel süreçteki gelişimleri, bölgedeki mevcudiyetleri, coğrafi yayılım alanları, diğer topluluk ve siyasi teşekküllerle ilişkileri gibi konulara odaklanmakta ve onların Kappadokia tarihindeki yerlerini irdelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Syrialılar, Leukosyrialılar, Kappadokialılar, Assyrialılar, Suriyeliler, Küçük Asia

The Concept of White Syrians (Leukosyrioi) in Ancient Cappadocia

ABSTRACT

Cappadocia region in ancient times with its geographical location, facilities and wide geographic area has been a place of residence for various human communities throughout the history and of different political organizations. This region adjacent to other different regions, peoples and in the north-south, east-west minor and major directions being in contact with Assyrian, Hittite, Persian, Macedonian, Hellenic and Roman cultures. The main inhabitants of Cappadocia, which were likely to contain a large number of people whose ethnic identity is different from each other, were defined by the ancient writers as *Λευκόσυριοι* (*Leukosyrioi*=White Syrians). This expression, in the form of the Leukosyrians, is etymologically composed of the combination of *Λευκός* (white) and *Σύριος* (Syrian) in Hellenic language. Such a description was first recorded by Hecataeus of Miletus in the 6th century B.C. and continued to be used by other ancient writers. While Hellenes used the expression of *Leukosyrioi* to identify Cappadocians, the Persians used Cappadocians. It is not clear whether the expression of the Leukosyrioi in ancient works was used to describe all the peoples in the Cappadocia region or only to identify a particular population in the region. It is also unclear whether the Cappadocians, also called the white Syrians, are an autochthonous people, or they are from the same race as the actual Syrians. However, in the ancient sources, it is certain that there are two different definitions regarding Syrian; one of which has a darker skin color living beyond the Taurus range in the south, and the other has a lighter skin color that lives in the Cappadocia area in the north. Although it is difficult to draw the boundaries of the geographical spread areas of Leukosyrians, it can be said that the Leukosyrians live in the area between the south and central parts of Cappadocia and between the rivers of Parthenios (Bartın Stream) and Thermodon (Terme Stream) in the north. The name of this people, which cannot be considered apart from the history and geography of the Assyrian political organization, was to be preserved until 9th century A.D. and proves the importance of this people for history of Cappadocia. This study focuses on Cappadocians, who were defined as *Leukosyrioi* by ancient writers and examine the origin of their names, their lineage blended with mythological events, their development in the historical process, their presence in the region, their geographical spread, their relations with other communities and political organizations and their place in the history of Cappadocia based on the information provided by ancient sources.

Keywords: White Syrians, Leukosyrians, Cappadocians, Syrians, Assyrians, Asia Minor.

* Arş. Gör. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, orcid no: 0000-0001-6090-0287, senolyurdakul@kmu.edu.tr
Makalenin Gönderim Tarihi: 20.03.2020; Makalenin Kabul Tarihi: 03.04.2020

1. Giriş

Eski Çağ'da Kappadokia olarak isimlendirilen bölge, günümüz Kapadokyası ile karşılaştırıldığında oldukça geniş bir coğrafi yayılım alanına sahip olması yönüyle dikkat çekmektedir (Strabon XII.1.1 ve 2). Bu bağlamda günümüz Kapadokyasının; Niğde, Nevşehir, Kırşehir, Kayseri ve Aksaray'ı içine alan bölgeyi kapsadığı göz önüne alındığında bu sahanın yaklaşık 80.000 km²lik bir alanı kapsayan Eski Çağ Kappadokia'sının küçük bir parçasını teşkil ettiği açık hale gelmektedir (Baydur, 1970; 13). Strabon'a göre, Kappadokia'nın kuzeyindeki Pontus tarafından başlayıp güneyindeki Tauros silsilesine kadar olan kesimi yaklaşık 333 km uzunluğa; Lykaonia'dan başlayıp, Phrygia'yı takip ederek Armenia'ya ulaşan kesimi ise yaklaşık 555 km uzunluğa sahiptir (Strabon XII. 2.10). Bu şekilde, oldukça geniş bir sahayı kapsadığı anlaşılan Kappadokia Bölgesi; Pontus, Galatia, Phrygia, Kilikia, Pamphylia, Lykaonia, Kommagene, Syria bölgeleri ile komşu olmanın yanı sıra (Herodotos V. 49; Cic. *Fam.* XV.1, 2; Strabon XI. 12. 1 vd.; XII. 4.10; XII. 5.2; XII. 6.1; Plin. *NH.* V. 41 ve 42; VI. 8; Ptolemaios V.6.1; Nep. *Dat.* I.1.), Euphrates Nehri'nin doğusunda kalan engebeli topografik yapı ve sert iklim koşullarına sahip Armenia ile de sınırdaş idi (Herodotos, I. 180; Strabon XI.14.2; Plin. *NH.* V. 42; Dio Cass. LIV.24.5; Ptolemaios V.13)*. Bu noktada Amaseialı coğrafyacı Strabon şöyle bir aktarımda bulunmaktadır:

“...Kappadokia çeşitli kısımları olan bir ülkedir ve birçok değişiklikler geçirmiştir. Fakat bu ülkenin aynı dili kullanan sakinlerinin, güneyde Kilikia Taurosları diye adlandırılan dağlar; doğuda Armenia, Kolchis ve değişik dil konuşan aradaki halklar; kuzeyde Habys Irmağı'nın ağzına kadar Eukseinos; batıda hem Paphlagonialı kabileler ve hem de Phrygia'da yerleşmiş olan Lykaonialılara kadar uzanan Galatialılar tarafından çevrilmiş oldukları söylenebilir” (Strabon XII. 1.1 ve 2)**.

Strabon'un bu pasajı, Kappadokia Bölgesi'nin devasa boyuttaki coğrafi yayılımını göstermekle kalmamakta; aynı zamanda ortak veya farklı dilleri konuşan çeşitli etnik oluşumları bünyesinde barındırmasına veya onlarla komşu olmasına da işaret etmektedir***. Bu halklardan biri de, uzun bir tarihi süreçte bölgede izleri sürülebilen Beyaz Syrialılar**** olarak görülmektedir.

2. İsimlerinin Kökeni

Beyaz Syrialılar şeklindeki tanımlama, Hellen dilinde beyaz anlamına da gelen ve isimlerin cinslerine göre “λευκος, ή, όν” şeklinde çekimlenebilen sıfat ile (Liddle ve Scott, 1996; s.v. ΛΕΥΚΟΣ; Çelgin, 2010; 397) yine bu dilde Syrialı manasına gelen Σύρος isminin birleşiminden doğmuştur. Böylece bu terim Λευκόσυροι (Leukosyroi=Leukosyrialılar) şeklinde yaygın bir kullanım kazanmıştır. (Strabon XII. 3.5, 9, 25 ve XVI. 1.2). G. W. Elderkin'e göre, beyaz manasındaki Λευκός (Leukos) sıfatı, Küçük Asia'nın Syrialıları için ve kesinlikle onların ten renginden ötürü kullanılan bir sıfattı (Elderkin, 1935; 343). Strabon, Tauros silsilesinin öte tarafında yaşayan Syrialıların daha koyu; Kappadokia tarafında yaşayan Syrialıların daha açık ten rengine sahip olduklarını kaydetmektedir. Yine ona göre sırf bu nedenle, Kappadokialı Syrialılar “Beyaz” unvanını taşımışlar ve Beyaz Syrialılar olarak isimlendirilmişlerdir (Strabon XII.3.9 ve XVI.1.2)****. Daha koyu tenli olan Syrialılar ifadesi ise, muhtemelen Amanos Dağları'nın doğu tarafındaki Syrialıları ifade etmektedir (Smith, 1854; 506). Bir başka ifadeyle, kuzeydeki Kappadokia'da ikamet eden Beyaz Syrialılar, güneydeki daha koyu ten rengine sahip Syrialılardan ayrılmışlardır (Smith, 1857; 171, 172; Sayce 1910; 1343). Dolayısıyla güneydeki bu halkı, Anadolu Syrialıları olarak tanımlamak da mümkün gibi görünmektedir (Summerer, 2005; 131). Yine Herodotos'un bir pasajından hareketle, güneydeki Syrialılar için Filistin Syrialıları şeklindeki bir kullanım da doğru olacaktır (Herodotos III. 5). Dolayısıyla bu güneydekileri, asıl Syrialılar olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

* Ayrıca bkz. Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293; Strobel, 1997; 974; Speidel, 2009; 581.

** Ptolemaios ise, Kappadokia Bölgesi'nin engin coğrafi sınırlarını, koordinatlarıyla birlikte ayrıntılı olarak vermektedir. Ptolemaios V. 6.1

*** Örneğin Pontus coğrafyasındaki Amazonlar, Tiberanoi / Tibarenoi, önceleri Makronlar sonraları ise Sannos / Sanlar olarak bilinen halk, daha sonraları Appaitesler olarak anılacak olan Kerkitesler, önceden Kahlybes olarak bilinen Khaldaiοi, Mossynoikoi (Heptakometesler), Makrokephaloslar, Bekhires ve Driller gibi kavimler bu kabildendir. Bunun için bkz. Kinacı, 2015; 210 dn. 272.

**** Çalışma boyunca Beyaz Syrialılar ifadesi, *Leukosyrioi* ya da Leukosyrialılar ifadelerinin yerine de kullanılacaktır.

***** Ayrıca bkz. Summerer, 2005; 132.

Bunlardan başka, *Λευκόστροι* (Leukosyroi) birleşik ismindeki ilk kelimenin kökeninin *Lykki-* veya *Lyko* olabileceği ve bunun halk etimolojisinde, Hellenler tarafından *Leuko-* şekline dönüştürüldüğü düşüncesi de mevcuttur (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293). Kelimenin ikinci kısmında yer alan Hellen dilindeki Syria sözcüğünün kökeninin ise, Akad dilindeki Subartu sözcüğü olduğu varsayılmaktadır (Tvedtnes, 1981; 139). Bu noktada Subartu sözcüğü, biri sınırları aşağı yukarı Asur anavatanı ile örtüşen çekirdek Subartu ve diğeri Zagroslardan Amanoslara kadar uzanan büyük Subartu olmak üzere iki ayrı bölgeyi tanımlamak için kullanılmıştır. Bu sözcüğe ilk defa Akadlı Sargon öncesi döneme denk düşen MÖ III. bin yılın ortalarına ait kaynaklarda rastlanmaktadır (Kaçar, 2018; 33)*. Subartu sözcüğü I. Babil Devleti'nin müttefiklerinden Mari Krallığı kayıtlarında ise, ara sıra Asur'u da kapsayacak şekilde kullanılmasıyla dikkat çekmektedir. Bu sözcüğün, Asur İmparatorluk dönemi metinlerinde farklı bir kullanımına da şahit olunmaktadır. Söz konusu metinlerde, Subartu teriminin karşılığı olarak Asur teriminin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, aynı metinlerde Subar halkından bahsedilirken, Asur terimi yerine şubarü teriminin kullanıldığı anlaşılmaktadır (Kaçar, 2018; 37, 38). Bu durum, ileride de bahsedileceği üzere Beyaz Syrialıların, Asurlularla ortak bir coğrafyayla ilişkilendirilmesi bağlamında ele alınabilir.

Kappadokialıları tanımlamak için kullanılan Beyaz Syrialılar ifadesi, sıfattan sonra gelen Syrialılar şeklindeki isimden ötürü ten renginden başka coğrafi bir gerçekliğe de işaret etmektedir. Bu durum, onları Syria coğrafyasıyla ilişkilendirmeye olanak tanımaktadır. Ancak eldeki veriler, bu yönde kesin bir yargıya varma noktasında yeterli değildir. Yine Beyaz Syrialılar olarak adlandırılan Kappadokialıların, otokton bir halk olup olmadıkları, otokton bir halk değilse bölgeye nereden geldikleri hususu da açık değildir. Bu çerçevede yapılan tartışmalar içinde özellikle C. Texier'in değerlendirmeleri dikkat çekmektedir. C. Texier, eskilerin Kappadokia halkına Syrialılarla birlikte barbar bir dil konuşan ve muhtemelen Avrupa'dan göçe zorlanmış bir halkın bakıyesi olduğu gözüyle baktıklarını ifade etmektedir (Texier, 2002; 3)**. Yine o, tarihi bir delil olmamakla birlikte bu halkın Syrialı olabileceğini düşünmekte ve buna kanıt olarak da Kappadokialı olarak bilinen bu halkta hiçbir zaman güzel sanat zevkinin uyanmamasını, halkın ağaçsız geniş çöllerde yaşamasını, susuz şehirlerde oturmasını, verimsiz bir tarımla uğraşmasını göstermektedir. C. Texier'in Kappadokia halkını oluşturan bu toplulukla ilişkili bir başka iddiası ise, Kappadokialıların sanat eserlerinde görülen özelliklere istinaden onların Arabia veya Yukarı Syria kökenli olabileceği şeklindedir (Texier, 2002; 3)***. C. Texier'in bu görüşünden farklı olarak, Leukosyrialılara, Assyrialıların (Asurluların) Anadolu'daki erken fetihleri süresince yerleşik vaziyet kazanmış kolonistler gözüyle bakıldığı da olmuştur (Smith, 1857; 171, 172; Tvedtnes, 1981; 139; Frye, 1992; 281).

3. Tarihsel Kökenleri ve Adlandırılma Şekilleri

Leukosyrialılar olarak isimlendirilen Kappadokialıların, mitolojik kökenli bir atanın ve tanrı Apollon'un oğlu *Σύρος* (Syros) soyundan geldiği şeklinde bir anlatı mevcuttur. Adı geçen efsanevi atanın ismindeki *συρ-* ögesinin parlamak fiiliyle de bağlantılı olduğu varsayılarak *Σύρος*'un Kappadokia'da yerleşik bir Anadolu kabilesiyle ilintili ve Anadolu'lu bir güneş tanrısı olduğu değerlendirilmiştir (H. T. R., 1946; 384)****. Leukosyrialıların efsanevi atasının *Σύρος* olması bağlamında, Apollodoros'un kız kaçırma vakasına ilişkin mitsel bir anlatı da bilinmektedir. Bu anlatıya göre tanrı Apollon, Asopus'un kızı Sinope'yi Syria'dan Karadeniz'e kaçırmış ve bu birliktelikten tüm Syrialıların atası olacak Syros dünyaya gelmiştir (Diod. Sic. IV, 72.1, 2; Summerer, 2005; 132; Erhat, 2010; s.v. Sinope). Böylece Sinope, bir noktada Syrialıların başka bir ifadeyle Leukosyrialıların mitsel kurucusu Syros'un annesi olurken; tanrı Apollon, Leukosyrialıların babası olmuştur (Apoll. Rhod. *argon* II, 946-965; Diod. Sic. IV. 72. 1, 2; Elderkin, 1935; 343). Yine Rhodoslu Apollonius'u esas alan Plutarkhos da Sinope civarında yaşayan Syrialıların ilah Apollon'un oğlu Syros soyundan geldiğini kaydetmektedir (Plut. *Luc.* 23. 5; Koyuncu, 2015; 445). İlah Apollon'un, Leukosyria sahasında en önemli tanrı olduğunun bilinmesi de bu mitte ilintili olmalıdır (Koyuncu, 2015; 448).

* Ayrıca bkz. Tvedtnes, 1981; 139, 140.

** Krş. Summerer, 2005; 151, 152.

*** Ayrıca bkz. Ruge 1925; sütunlar 2291-2293.

**** Anadolu'lu bir kabile olmasına ilişkin ayrıca bkz. Summerer, 2005; 151, 152.

Kappadokialıları oluşturan Leukosyrialılarla ilgili değinilmesi gereken diğer bir nokta ise, onların bir kısmının görünüşe göre MÖ III. binin başında veya daha erken bir zamanda Idiglat (Dicle) Nehri'nin yukarı vadisini işgal etmeleridir. Bu işgal esnasında Leukosyrialıların fethedilen halkın Sami kökenli dilini benimsedikleri düşünülmektedir. Aynı zamanda bunların Hint-Avrupa dil ailesindeki *Asûr* şeklindeki güneş tanrısı isimlerini muhafaza ettikleri varsayılmaktadır (H. T. R., 1946; 384). Bu bağlamda A. H. Sayce, MÖ XV. yüzyıldan önce Sami-Asur dilinin Idiglat (Dicle) Nehri'nin doğu yakasındaki Kirkuk'tan (Arpakha, Arrapakitis), Halys (Kızılırmak) Nehri'nin kuzeyindeki bölgeye ulaştığını ve burasının Hellenler tarafından Leukosyrialılar olarak bilindikleri yer olduğunu ifade etmektedir (Sayce, 1928; 263, 264). Bu şekilde bilinme ise, muhtemelen onların orijinal isimlerine *λοκ-* takısının eklenmesi suretiyle *Λευκόσυριοι* (Leukosyrioi) ismini almalarıyla olmuştur. Bu noktada *λοκ-* takısı, Anadolu-İran kökenli *συρ-* sözcük kökeninin Hellen dilindeki karşılığı olarak yorumlanmaktadır (H. T. R., 1946; 384). Bütün bunlar, göz önünde bulundurulduğunda bölge halklarının zaman zaman yer değiştirdikleri anlaşılmaktadır.

Yukarıda anlatılanlardan başka, Kappadokia'da yerleşik bu halkın, MÖ II. bin yılda kurulan Asur Ticaret Koloni sahiplerinin torunları olduğu varsayımı da mevcuttur (Rollinger, 2006; 283, 284). Asur İmparatorluğu'nun MÖ 1600 yılı civarında Karadeniz'e kadar genişlediğinin ve isminin orada kalıcı hale geldiğinin bilinmesi (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293), bu varsayımla ilişkilendirilebilir. Leukosyrialıların, Asurlularla bağlantısı noktasında Lucius Flavius Arrianos, Kappadokialıların Asurlular olarak isimlendirildiğini kaydetmekte (*FGrH* 156, F 74; Summerer, 2005; 132 dn. 20) ve bunu mitsel bir olaya dayandırarak açıklamaktadır. Buna göre, Ninova kentinin mitolojik kurucusu Semiramis'in oğlu olan Assyria kralı Ninos'un (Ninias), Kappadokus ismindeki oğluna hürmeten burada yaşayan Asurlular, isimlerini Kappadokialılar olarak değiştirmişlerdir (Arr. *Bitby. frag.* 51; Sayce, 1928; 263; Summerer, 2005; 132; Koyuncu, 2015; 440, 441). Sicilyalı Diodoros da Assyria'nın efsanevi kurucusu Ninos'un, MÖ 2189 gibi bir tarihte Kappadokia'nın da dâhil olduğu hemen hemen tüm Anadolu'yu egemenliği altına aldığını kaydetmektedir. Bu noktada Ninos'un, Kappadokialıların kurucu atası olabileceği düşünülmektedir (Diod. Sic. II. 2-3; Koyuncu, 2015; 441).

Kappadokia-Assyria ilişkisi bağlamında W. Smith'in sözlüğünde ortaya konan yaklaşım, bu konunun başka bir açıdan ele alınmasını olanaklı kılmaktadır. Bu sözlükte Kappadox veya Kappadokia isimleri, Syria coğrafyasına ve Arami dillerine ilişkin unsurlar olarak verilmektedir. Yine sözlükte, Syria ve Assyria yer isimlerinin Hellen yazarlar tarafından sıklıkla aynı anlamda kullanıldığı ifade edilmektedir (Smith, 1854; 506). Hellen yazarların bu şekilde bir kullanımı tercih etmeleri, Herodotos'tan anlaşıldığı kadarıyla Hellenlerin, Asurluları Syrialı; barbarların ise onları Asurlu olarak tanımlamasından kaynaklanmaktadır. Neticede MÖ V. yüzyılın ortalarına kadar, Antik kaynaklarda Syrialı ve Assyrialı ifadelerinin aslında aynı halkı tanımlamak için birbirlerinin yerine kullanıldığı anlaşılmaktadır (Rollinger, 2006; 283-285; Koyuncu, 2015; 442, 443). Bu çerçevede, Yaşlı Plinius'un anlatısı da yukarıda bahsedilenleri desteklemektedir. Plinius daha önceleri Leukosyrialılar olarak isimlendirilen Kappadokialıların, isimlerini Kappadox Irmağı'ndan aldıklarını kaydetmektedir (Plin. *NH.* 6.3; Koyuncu, 2015; 440). Ancak bu ifade, Leukosyrialıların Assyria coğrafyasıyla bağlantılarını kurmak için tek başına yeterli değildir.

Leukosyrialılarla ilgili olarak üzerinde durulması gereken konulardan biri de onların farklı halklar, siyasi teşekküller ve antik yazarlar tarafından nasıl adlandırıldıklarıdır. Bu bağlamda, kayda değer ilk bilgiye Miletoslu Hekataios'un anlatısında rastlanmaktadır. Hekataios, bir pasajında Leukosyrialı tanımlamasını Khadisia, Teiria ve Amazonların ülkesi olan Lykastos gibi Pontus kıyılarındaki halklar için ilk kullanmıştır (Hekataios, *Frag.*, 200, 201)*. Herodotos ise, Kserkses'in ordusunda Paphlagonialılar ile birlikte Syrialıların da olduğunu ve bu Syrialıları, Perslerin Kappadokialılar olarak zikrettiğini nakletmektedir (Herodotos VII. 72)**. Yine bu tarihçiden Hellenlerin, Kappadokialıları Syrialılar olarak isimlendirdikleri de anlaşılmaktadır (Herodotos I. 72; V. 49). Herodotos, Miletos tyranı Aristagoras'a ilişkin bir pasajında, bronz levha üzerine çizilmiş dünya haritasında Kappadokialıların Syrialılar olarak tanımlandığını aktarmaktadır (Herodotos V. 49). Herodotos'un bu aktarımları göz önünde bulundurulduğunda, Kappadokia'da yaşayan Syrialılar için Kappadokialılar ve Syrialılar şeklinde iki farklı kullanımın olduğu; fakat bu kullanımların aynı anlama

* Ayrıca bkz. Koyuncu, 2015; 447 dn. 1344-1346.

** Ayrıca bkz. Laurent, 1830; 229; Frye, 1992; 281.

geldiği anlaşılmaktadır. Kappadokialıların bu Hellen yazarlar tarafından Syrialılar olarak adlandırılmaları basit; ancak ikna edici bir nedene dayandırılmaktadır. Buna göre Hellenler, MÖ VII. yüzyılın başlangıcından itibaren Yakın Doğu'nun iç kesimleriyle temas halinde olmuşlardır. Bu temas esnasında Kappadokia halkının Mezopotamya ve Syria sakinleri için lingua franca bir dil olan Aramiceyi konuştuklarına şahit olunca, bu halkı Syrialı olarak isimlendirmişlerdir. Söz konusu dönemde, bölgenin Asur kontrolünde olması ortak dilin de Aramice olmasıyla neticelenmiş gibi görünmektedir. Kappadokia kralı IV. Ariarathes'in egemenliğiyle birlikte (MÖ 220-163), bu dilin yerini Hellen dili almaya başlamıştır (Frye, 1992: 281; Ghita, 2010; 51, 52; Koyuncu, 2015; 453, 454, 468, 471). Dolayısıyla oldukça uzun bir dönem geçerliliğini koruyan bu dil birlikteliği, Kappadokia'da yaşayan halkın Hellenler tarafından Syrialılar olarak isimlendirilmesiyle neticelenmiştir. Frye de, Hellenlerin Kappadokialıların Syrialılar olarak tanımlamasını, Kappadokialıların Suriye ve Mezopotamya'nın yerlileri gibi aynı dili konuşmalarıyla ilişkilendirmektedir (Frye, 1992; 281).

Bu noktada, başka antik yazarlar da çeşitli görüşler beyan etmektedirler. Biyografi yazarı Cornelius Nepos, Datames'e ilişkin anlatısında Kappadokia'yı Leukosyrialıların ikamet ettiği bir bölge olarak tanımlamaktadır (Nep. *Dat.* 1). Strabon ise, kendisinden ozan olarak bahsettiği Homeros'un sık sık Phoenikialılar, Mısırlılar ve Aithioplialardan bahsettiği halde Beyaz Syrialılardan, Syrialılardan ve Kappadokialılardan bahsetmemesinden yakınmaktadır (Strabon XII. 3.27). Böylece, Kappadokia bölgesinde yaşayan Syrialılar için Beyaz Syrialılar şeklinde bir adlandırmanın mevcudiyeti de tasdik edilmektedir. Yine Lucius Flavius Arrianos'un bir anlatısına yapılan atıfta, Pontus Denizi'ne kadar sınırları uzanan Kappadokia Bölgesi'nin halkının bazıları tarafından Leukosyrialılar olarak isimlendirildiği görülmektedir (Koyuncu, 2015; 450, 451). Aynı şekilde Herodotos, Hellenlerin Syrialılar olarak isimlendirdikleri Kappadokialıların, Pers egemenliğine girmeden önce Med siyasi teşekkülüne bağlı yaşadığını kaydetmektedir (Herodotos I.72; V.49). Öyle görünüyor ki, Kappadokialı Syrialılar bu dönemde, Halys Nehri'nin sağ kıyısında yaşamaktaydılar (Kınacı, 2015; 202, 210, 211). Bu noktada Herodotos, Halys Nehri'nin Medlerin hüküm sürdüğü topraklar ile Lydialılar arasındaki sınırı oluşturduğunu ifade etmektedir. Ona göre, kaynağını Armenia sınırlarından alan bu ırmak, Kilikia'dan geçerek Matienleri sağına; Phrygia'yı soluna almakta, ardından kuzeye doğru yönelerek burada Kappadokia Syrialıları ile sol taraftaki Paphlagonialıları birbirinden ayırarak sınırı çizmektedir (Herodotos I.72; I. 6). Muhtemelen Herodotos'u esas alan Strabon da, Halys Nehri'nin Paphlagonialılar ile Leukosyrialılar arasındaki sınırı teşkil ettiğini kaydetmektedir (Strabon XII. 3. 9, 12). Strabon yine, yukarıda da bahsedildiği üzere, Herodotos'un Halys Nehri'nin Syrialılar ile Paphlagonialılar arasında sınır oluşturduğuna ilişkin anlatısındaki Syrialılar ifadesiyle, ozanın Kappadokialıların kastettiğini ifade etmektedir. Strabon bundan başka, kendi zamanında Taurosların ötesinde kalanlara Syrialılar dendiği halde, bu kısımda yaşayanlara Leukosyrialılar dendiği şeklindeki önemli bir bilgiyi de aktarmaktadır (Strabon XII. 3. 9). Amaseia doğumlu Strabon'un, Leukosyrialıların yaşadığı bölgenin yerlisi olması ve bölgeyi iyi tanımasından dolayı yanlış bilgi vermesi pek mümkün görünmemektedir.

Benzer bir şekilde, MS VI. yüzyıl gibi geç sayılabilecek bir tarihte yaşamış olmasına rağmen Prokopios da, Kappadokialıların yaşadığı bölgenin sakinlerinin, eskiden Leukosyrialılar olarak bilindiğini kaydetmektedir. Bu halk, Prokopios zamanında ise Küçük Armanialılar olarak bilinmektedir (Proc. *Bell.* I. 17. 21)*. Yine Byzantionlu Stephanus ve Photius'un sözlüklerinde de Kappadokialıların, *Λευκόσυργοι* (Leukosyrialılar) olarak isimlendirilmeye devam ettiği görülmektedir (Steph. *Byz. Eth. s.v. Σύργος*; Photius, *Lexicon*, A. 217).

4. Coğrafi Yayılım Alanları

Leukosyrialılar olarak isimlendirilen halkın Kappadokia Bölgesi'ndeki yayılım alanlarının sınırlarını çizmek zordur. Bununla birlikte Antik Çağ yazarlarının Leukosyrialılar ifadesini, sıklıkla Halys (Kızılırmak) Nehri'nin çizdiği yay içindeki halkları tanımlamak için kullandıkları anlaşılmaktadır (Koyuncu, 2015; 447). Belirli bir coğrafi sınırlardan bahsetmeyen W. Ruge ise, Kappadokia'nın bir bölümünün Leukosyrialıların yaşam alanı olduğunu ifade etmektedir (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293). Genel olarak bakıldığında bu

* Ayrıca bkz. Koyuncu, 2015; 451.

halkın, kuzeyde Sinope'den itibaren doğu yönünde Karadeniz'in güney kıyısı boyunca ve güneyde Tauros silsilesine kadar yayıldığı görülmektedir (Elderkin, 1935; 342). Bu bağlamda onların güney yönündeki yayılım alanlarından biri, Kappadokia Bölgesi'nin güneydoğusunu işgal eden Kataonia *strategia'sı* (valilik bölgesi) olmuştur (Strabon XII. 1.2; Koyuncu, 2015; 296). Başka bir ifadeyle, Beyaz Syrialılar olarak isimlendirilen halk, Kappadokia'nın Kilikia tarafındaki bu *strategia'sında* da yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Kaya, 2018; 163). Komşu *strategia'ların* da bu halkın yaşam alanı olması kuvvetle muhtemeldir.

Leukosyrialıların, Kappadokia'nın kuzeyindeki Eukseinos Pontus kıyısındaki yerleşim sahaları bağlamında Herodotos; Syrialıları, Sinope'ye giden yol üzerinde, Pteria ülkesi civarının sakinleri olarak göstermektedir (Herodotos I. 76; V. 49)*. Herodotos'un bu şekilde Sinope civarına yerleştirdiği Pteria ülkesi, genellikle Boğazköy ile eşleştirilmektedir (Sayce, 1928; 263, 264; Summerer, 2007; 29). Yine Herodotos bir başka anlatısında Kroisos'un Kyros'a karşı çıktığı seferde Kappadokia'dan sonra Pteria adı verilen bir yere ulaştığını kaydetmektedir. Burada ordugâhını kuran Kroisos'un Pterialıların yerleştiği şehri zapt ederek herhangi bir direniş göstermeyen Syrialıları yerlerinden ettiği görülmektedir (Herodotos I. 76; Koyuncu, 2015; 12). Kappadokia'nın en büyük şehri olan Pteria'nın Syrialı olan halkı, Kroisos ve Kyros arasındaki savaşta muhtemelen tarafsız kalmıştır (Koyuncu, 2015; 444).

Kappadokia'nın kuzeyinde Leukosyrialıların Pontus Deniz'i kıyısındaki ana yerleşim merkezlerinden biri olan Sinope'nin, MÖ 631/630 yılında Miletos'tan gelen koloniler tarafından kurulduğu bilinmektedir (Summerer, 2007; 28; Ghita, 2010; 189). Sinope'nin bu şekilde Hellen kolonizasyonuna uğramasının ardından, Syrialıların adı geçen yerleşim civarındaki mevcudiyetlerini koruduğu söylenebilir. Bu bağlamda Sinope Burnu üzerindeki Syrias Akra veya Syria Akralepte yer isimlerinin, burada yaşayan yerli halka işaret ettiği düşünülmektedir (Summerer, 2007; 29).

Sinope yerleşiminin isim kaynağı olarak, Boiotialı ırmak tanrısı Asopus'un kız kardeşinin gösterilmesi kayda değerdir. Bu noktada Nympha, Zeus veya Apollon tarafından tecavüze uğramış ve Pontus'a getirilmiştir. Sinope'deki Nympha ile bağlantılı bir başka anlatı ise onun Apollon tarafından Syros'a hamile bırakılmasıdır. Daha önce de bahsedildiği üzere bu Syros, bölgedeki yerli Syrialıların da babası ve aynı zamanda isim kaynağı olmuştur (Summerer, 2007; 28)

Plutarkhos da, Sinope civarında yerleşik ve efsanevi Syros soyundan gelen Syrialılardan bahsetmektedir (Plut. *Luc.* XXIII). Bu, Syrialılar ifadesiyle kastedilen muhtemelen Beyaz Syrialılardır. Bu ifadenin Robinson'un, Sinope'nin en eski yerleşimlerinin Asur unsuru taşıdığı tespitinden hareketle (Robinson, 1906; 145), Asurlulara yönelik bir ima olduğu da söylenebilir. Nitekim Apollonius Rhodius'un, Sinope civarı kıyısını Asurlu toprağı olarak tanımlaması da bu açıdan kayda değerdir (Apoll. *Rhod.* Argon II. 946). MÖ IV. yüzyılda yaşamış coğrafyacı Pseudo Skylaks'ın da "*Khalybes'ten sonra, Assyria halkı vardır*" diyerek Karadeniz kıyılarındaki halktan Assyrialılar olarak bahsetmesi de kayda değerdir (Skylaks, 89)**. Yine Epheros'un Khalybesleri, Leukosyrialı olarak anması da önemlidir (Koyuncu, 2015; dn 1346). Bunlarla birlikte Ksenophon'un, Kyros'un ele geçirdiği yerleri sayarken Syria, Assyria, Kappadokia şeklinde farklı coğrafi bölgeleri işaret eden ifadeler kullanması dikkat çekmektedir (Ksen. *Cyr.* I. 4; Koyuncu, 2015; 452). Ancak bu durumu, Kappadokialıların artık Assyria ya da Syria gibi genel tanımlar yerine kendilerine özgü bölgesel etnik bir tanımlama olan Kappadokialı olarak çağrılmalarıyla açıklayan farklı bir görüş de vardır (Koyuncu, 2015: 453). Romalılar zamanında Samasotalı Lucianus'un, Assyroi (Asurlular) ifadesini kullanması (Lucian, 33); "Orta Çağ Dönemi'nin" geç periyoduna kadar Doğu'da, Assyrialı ve Syrialı genel ifadelerinin kullanılmaya devam etmesi (Frye, 1992; 283), bu kullanımın kolay kolay terk edilmediğini göstermektedir.

Bu konuyla ilgili olarak Herodotos'un bir pasajında bahsettiği bir gelenek, meseleyi farklı bir bakış açısıyla değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Herodotos, Mısırlılar ve Aithioplialıların sünnet olma geleneklerinden bahsederken Filistin'deki Phoenikialılar ile Suriyelilerin bu âdeti Mısırlılardan aldıkları şeklindeki bilgiyi aktarmaktadır. Yine o, farklı bir coğrafyada yaşayan Syrialılara da işaret ederek Anadolu'daki Thermodon (Terme) ve Paphlagonia Bölgesi'ndeki Parthenios (Bartın) ırmakları civarında yaşayan Suriyelilerin ve komşuları Makronların bu geleneği Kolkhislilerden öğrendiklerini nakletmektedir

* Ayrıca bkz. Sayce, 1928; 263, 264.

** Ayrıca bkz. Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293; Rollinger, 2006; 283, 284; Koyuncu, 2015; 446, 447.

(Herodotos II. 12, 104, 106). Herodotos'un eserindeki diğer bazı pasajlar da, benzer bir şekilde Arabia ve Mısır ile birlikte anılan ayrı bir Syria coğrafi sahasına ve Syriyalı bir halkın mevcudiyetine işaret etmektedir (Herodotos II, 12; 116; III, 5; VII, 63). Bunlardan başka, coğrafyacı Ptolemaios'un Kappadokia sahasının bir kısmının Syria'ya sınır oluşturduğu şeklindeki söylemi de kayda değerdir (Koyuncu, 2015; 272). Dolayısıyla, Herodotosun aktarımlarından ve Ptolemaios'un beyanından, biri güneyde diğeri kuzeyde ikamet eden iki Syria halkının olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Bunlardan az önce bahsedilen Thermedon (Terme) ve Parthenios (Bartın) ırmakları arasında yaşayan Syriyalılar; Hellenlerce, Beyaz Syriyalılar olarak isimlendirilen Kappadokialılardan başkası değildir (Herodotos I. 72; Arslan, 2007; 36 dn. 150; Kınacı, 2015; 202, 210, 211).

Herodotos'un İskitlerin tanrı Apollon'u kendi dillerinde *Ἀπόλλων δὲ Γοιτόσυρος* (Apollon Goitosyros) olarak tanımladıkları şeklindeki ifadesi kayda değer bir başka noktadır (Herodotos IV. 59). Bunun *oitosyros* (*Oitósoros*) sözcüğünün farklı bir şekli ve Pers kökenli olduğu, Beyaz Syriyalı anlamına geldiği değerlendirilmektedir (Elderkin, 1935; 342; Koyuncu, 2015; 448). Dolayısıyla, Syria teriminin Antik Çağ kaynaklarında genel olarak Karadeniz civarındaki halklar için kullanıldığı düşünüldüğünde (Laurent, 1830; 229; Koyuncu, 2015; 445), Thermedon (Terme) ve Parthenios (Bartın) ırmakları arasında yaşayan bu halkın ikamet ettiği sahanın, Assyria olarak adlandırılması şaşırıcı olmamalıdır. Rhodoslu Apollonios'un Sinope'nin ötesinde yer alan kıyıları Assyria sahilleri olarak nitelmesi de bu bağlamda ele alınabilir (Apoll. Rhod. argon II, 946 vd.)*. Buradan hareketle, Leukosyriyalılar olarak bilinen Kappadokialı Syriyalılar'ın, Orta Karadeniz'in güney kıyısı boyunca Iris (Yeşilırmak) ve Halys nehirleri arasında yaşadıkları öne sürülebilir (Smith, 1857; 171, 172). Bu yaşam sahası, Parthenios Irmağı'ndan ötürü Paphlagonia'nın bir kısmını da kapsamış olmalıdır. W. Ruge'nin Anadolu'nun orta kuzey sahil şeridi için Syroi, Assyria ve Leukosyria isimlerini kullanması da bu bağlamda ele alınabilir (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293).

Kappadokialıların gerek Syria kökenli olmaları gerekse coğrafi yayılım alanlarıyla ilgili olarak bilgi veren önemli yazarlardan biri Strabon'dur. Bu yazar, Syriyalıların isimlerinin Babylonia'dan Issus (İskenderun) Körfezi'ne ve oradan Euxenios Pontus'a ve böylece Taurus silsilesi ile Pontus tarafındaki iki Kappadokia'ya kadar yayılmış oldukları imasında bulunmaktadır (Strabon XVI. 1.2-3)**. Yine bir diğer antik dönem yazarı Appianos, Romalıların Tigranes'in yürüttüğü savaşlar neticesinde asıl Syria'nın yanı sıra Euphrates (Fırat) Nehrinden Mısır'a ve denize kadar Syria ismini taşıyan ülkelerin tamamını fethettiğini kaydetmektedir (Appianos 50). Appianos'un bu kaydı, Syria olarak anılan coğrafyanın genişliğine ve Syriyalı olarak tanımlanabilecek halkın geniş yayılım alanına işaret etmektedir. Bu, aynı zamanda Kappadokialıların, Syriyalı olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır (Laurent, 1830; 229; Koyuncu, 2015; 452). Anadolu'daki Syriyalılar ile Tauros silsilesi ötesindeki Syriyalıların beyaz ve koyu şeklinde iki ayrı ten rengine sahip olması da, onların iki farklı etnik grup olduğu şeklinde yorumlanamaz gibidir. Bu durum, onların etnik farklılıklarından ziyade kuzey kesimlerin daha serin; güney kesimlerin ise daha sıcak olmasından kaynaklanan iklimsel bir farklılık gibi görünmektedir.

Kappadokia sahasındaki Beyaz Syriyalıların yerleşim sahaları bağlamında adı öne çıkan yerlerden biri de Amisos (Samsun) kenti olarak görülmektedir. Strabon, Amisos'un Beyaz Syriyalılara ait olup Halys Nehri'nin ötesinde olduğunu kaydetmektedir (Strabon XII. 3. 25). Yine burası Antik yazarlar tarafından genellikle Leukosyriyalıların yaşadığı bölgenin merkezi olarak konumlandırılmaktadır (Pseudo-Scymnus, 914; Summerer, 2007; 29). Coğrafyacı Ptolemaios, Pontus kıyıları ile Iris Nehri havalisindeki Pontus Kappadokia'sı şehirlerini, Leukosyriyalıların mülkiyetinde göstermektedir (Koyuncu, 2015; 449). Pseudo-Scymnus da Amisos'u, Beyaz Syriyalıların yerleşim sahasında göstermekte ve şehrin Herakleia (Ereğli) kenti kurulmadan dört yıl önce, Phokialılar tarafından ihdas edildiğini kaydetmektedir (Pseudo-Scymnus, 915-920)***. Koloni şeklindeki bu ihdas tarihi için MÖ 560 yılı önerilmektedir (Summerer, 2005; 136).

Amisos'ta ve aynı zamanda Sinope'de, Hellen kolonizasyonu öncesi dönemde bir Leukosyria yerleşiminin mevcudiyeti bilinmektedir (Summerer, 2005; 152). Bu mevcudiyet, Hellen kolonizasyonu sonrasında da devam etmiş gibi görünmektedir. Nitekim Amisos'taki Hellenler ile hinterlandlarındaki

* Kınacı, 2015; 202, 210, 211.

** Ayrıca bkz. Summerer, 2005; 131.

*** Kınacı, 2015; 202; ayrıca bkz. Summerer, 2005; 137.

Leukosyrialılar arasında canlı bir kültürel ilişki kurulduğunu gösteren bazı ipuçları tespit edilmiştir (Summerer, 2005; 152). Geç Arkaik Dönemde (MÖ 560-490) altı değişik yerleşim yerinden ele geçen Hellen stilindeki mimari terrakotalar, Hellen kültürünün Leukosyrialılar olarak tanımlanan Kappadokia'nın yerli halkı üzerindeki etkisiyle açıklanmaktadır. Yine bölgeye Hellen tipi çatılı ev mimarisinin girmiş olması, Hellenlerin bölgeye verdikleri önemle ilişkilendirilmektedir (Summerer, 2007; Özet Kısmı). Bunlardan başka, koloni kurucuları, değerli maden ve metallerle hayati önem taşıyan tarımsal ürünleri elde edebilmek için yerel halkla düzenli bir ilişki kurmak zorunda kalmışlardır (Summerer, 2007; 35). Adı geçen yerel halk ise, ekseriyetle Kappadokialılar başka bir ifadeyle Leukosyrialılar olmuştur.

Amisos yerleşimiyle bağlantılı olarak, Strabon'dan Kappadokialıların sınırında ikamet eden Enetler isimli bir halkın mevcudiyeti anlaşılmaktadır (Strabon XII.3.8). Bu noktada Strabon, Homeros'un "*Pylaimenes'in başın kalbi Paphlagonialıları, yaban eşeklerinin yetiştiği Enetler ülkesinden götürdü*" (Homeros, II. 850-855)" dizesine atıfta bulunmakta ve ozanın Enetlerle kimi kastettiğinin yazarlarca merak konusu olduğunu ifade etmektedir. Strabon, ek olarak Zenodotos'un ozanın bu ifadeyle Amisos'u kastettiği şeklindeki tespitini paylaşmakta (Strabon XII. 3. 8) ve kente dair iki ayrı görüşü aktarmaktadır: Bunlardan biri, kentnin adının Enete olduğu ve buranın Enetlerin yurdu olduğu şeklindedir. Diğeri ise, kentnin ilk önce Miletoslular, ardından Kappadokialı bir önder ve son olarak da Atehnokles ile Atinalılar tarafından kolonize edilerek isminin de Peiraieus olarak değiştirildiği şeklindedir (Strabon XII. 3.8;14; Kınacı, 2015; 202). Strabon'un Maiandros'u referans gösterdiği bir başka aktarım da bu açıdan kayda değerdir. Buna göre, Beyaz Syrialıların ülkesinden yola çıkan Enetler, Troialılarla müttefiklik ilişkisi geliştirmişler, akabinde Thrakialılarla beraber Troia'dan deniz yoluyla Adria Körfezi'ne ulaşmışlar ve burayı yurt tutmuşlardır*. Sefere katılmayan Enetler ise Kappadokia'da kalmışlardır (Strabon XII. 3. 25). Bu Enetler, muhtemelen Kappadokia'nın Pontus tarafında yerleşik bir halktı. A.H. Sayce, Beyaz Syrialılardan neşet eden bu halkın, Adriyatik Körfezi'ni kolonileştirdiklerini belirtmektedir (Sayce, 1928; 263, 264). Bu bağlamda, Strabon da bazı yazarların Enetlerin Kimmerlerle bir sefer düzenledikleri ve sonrasında Adria Denizi'ne sürüldükleri şeklinde beyanda bulduklarını da aktarmaktadır (Strabon XII. 3.8).

Amisos'ta Phokialılar tarafından kurulan koloninin, Leukosyria şehir ve yerleşimleriyle çevrelendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri, 20 km uzaklıkta yer alan Khadisia idi. 18 km uzaklıkta ise, antik ismi bilinmeyen Akalan'daki** istihkâmlı yerleşim mevcuttu (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293; Summerer, 2005; 152; Summerer, 2007; 29). Akalan'ın üzerinde bulunduğu sahayı Pteria yerleşimiyle eşleştirmenin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir (Dönmez, 2004; 75). Yine Hekataios, batıdan doğuya doğru ilerlendiğinde sonraki yazarlar tarafından Suroi veya Surioi olarak adlandırılan Leukosyrialıların Teiria isimli kentlerine ulaşıldığı bilgisini kaydetmektedir (Hekataios, Frag. 201; Summerer, 2007; 29; Sina, 2008; 148).

Leukosyrialılar ile bağlantılı yerleşimlerden birini de Themiskyra oluşturmaktadır. Strabon; Pindaros'un, "*Amazonların, mızraklarıyla uzaklara erişen bir Syria ordusunu sevk ettiği?*" şeklindeki ifadesini aktarmakta ve onun bu ifadeyle Amazonların yurdu Themiskyra'yı işaret ettiğini belirtmektedir. Yine Strabon, Themiskyra'yı Leukosyrialıların mülkü Amisene toprakları içerisinde ele almaktadır (Strabon XII. 3.9)***.

5. Tarihsel Gelişim Süreçleri

Leukosyrialılar olarak bilinen Kappadokia halkının ilk tarihsel mevcudiyetinin, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (MÖ yak. 1975-1725) belirginlik kazandığı anlaşılmaktadır. Anadolu'da söz konusu çağa ait çok sayıda ticaret kolonisi olmasına rağmen bunlardan Hattuşaş, Alishar ve Kültepe (Kaneş / Nesa) olmak üzere sadece üçü bilinmektedir (Frye, 1992; 281; Koyuncu, 2015; 5). Bununla birlikte, söz konusu çağdaki Beyaz Syrialıların durumu net değildir. Leukosyrialıların Hititler dönemindeki durumları bağlamında ise, Amazonların ve Hititlerin tümünün benzer olduğu şeklinde bir iddia mevcuttur. Başka bir ifadeyle Hititlerin, Leukosyrialılar olabileceği ve Hitit nüfuzunun Beyaz Syrialıların yerleşim alanı olan Themiskyra sahasında MÖ VIII. yüzyıla kadar devam ettiği öne sürülmektedir (Elderkin, 1935; 343). Yine bölge

* Bunlar büyük ihtimalle Italia Venetio'daki Eneti mevcudiyetinin temelini atmışlardır.

** Akalan, Samsun-Büyükşehir'e bağlı olan İlkadım ilçesi Çatmaoluk köyü, Yeniköy Mahallesi'nin 2 km güneyindeki bir kale yerleşimidir. Bkz. Dönmez, 2004; 68, 75.

*** Ayrıca bkz. Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293.

sakinlerinin, Demir Çağı'nda Syria Hititleri olarak isimlendirilen Geç Hititler olduğu şeklinde de bir görüş vardır. Bunun yanı sıra, bunların bir kısmının Asur, Kimmer ve Med hâkimiyeti sırasında daha kuzeye çekildikleri düşünülmektedir (Kaya, 2018; 168, 172).

Persler tarafından Katpatuka Satraplığı tesis edilmeden önceki Leukosyria ülkesinin siyasi organizasyonu çok bilinmemektedir. Damaskoslu Nikolaos'un bir pasajına göre Phrygia'dan kaçan Daskylos, Sinope çevresinde yaşayan Syrialılardan sığınma hakkı talep etmiş ve orada yerel halktan Syra isimli bir kadınla evlenmiştir. Söz konusu evlilikten ise, Mermnadlar Hanedanı'nın (MÖ 750-550) ilk Lydia kralı olarak MÖ 687-645 yılları arasında hüküm süreceği Gyges doğmuştur (Ruge, 1925; sütunlar 2291-2293; Summerer, 2005; 135; Koyuncu, 2015; 445;). Bu Syrialıların, Lydia kralı olan Gyges'in babası Daskylos'a sığınma hakkı verebilmeleri, onların MÖ VII. yüzyıl boyunca bölgedeki politik bağımsızlıklarıyla ilişkilendirilmektedir (Summerer, 2007; 28). Yine söz konusu yüzyıl süresince Leukosyrialıların, diğer Anadolu halklarıyla benzer bir akıbeti yaşayarak Kimmer istilasından muzdarip oldukları değerlendirilmektedir. Bu yıkımdan Sinope'nin de zarar gördüğüne ilişkin edebi kayıtlar mevcuttur. Amisos'un ise bu yönde bir kayıt olmamasına rağmen, bu istiladan olumsuz etkilendiği sanılmaktadır (Summerer, 2005; 136; Summerer, 2007, 28).

Hellenlerin Syrialılar olarak isimlendirdikleri Kappadokialılar, Pers egemenliğine girmeden önce Medlere bağlı olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Herodotos I.72). L. Summerer'e göre MÖ 600 yılı civarında Halys Nehri'nin öte tarafındaki saha, Medlerin egemenlik alanı içinde kalmıştır. Lydia kralı Alyattes ile Kyksares arasında Anadolu'da üstünlüğü ele geçirmeye yönelik MÖ 585 tarihinde başlayan savaş, antlaşmayla son bulmuş ve Halys Nehri Lydia ile Media arasında sınır olarak kabul edilmiştir. MÖ 560/559 veya 555/554 yılında Kyros'un, Media'yı fethiyle Kappadokia da kesin olarak Akhaimenid İmparatorluğu toprağı olmuştur (Summerer, 2005; 136). Böylece daha sonra I. Dareios'un (MÖ yak. 521-486) egemenlik sahasına giren Kappadokia, Pers satraplık listelerinde Katpatuka ismiyle yer almıştır (Tolman, 1908; 8 [I. 6]; Kaya, 2018; 162, 163). Perslerin üçüncü satraplığı içinde kalan Kappadokialılar (Kaya, 2018; 168), Herodotos'tan anlaşıldığı kadarıyla I. Dareios döneminde, satraplık idaresine 300 *talanta* vergi ödemişlerdir (Herodotos III. 90). Yine Herodotos'un bir pasajından Lygyalılar, Matienler, Mariadyenler ve Suriyelilerin savaşta Paphlagonialılarla birlikte hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Bunlardan Mariadyenler ve Suriyelileri, Dareios oğlu Gobryas'ın komuta ettiği de bilinmektedir (Herodotos VII. 72). Leukosyrialılar, Anabasis'in yazarı Ksenophon zamanında (MÖ yak. 450-355) Paphlagonialılar ile birleşerek Paphlagonialı bir yöneticinin idaresine altına girmişlerdir (Smith, 1857; 171, 172).

Leukosyrialıların yaşadığı bölge, ilerleyen süreçte Makedon egemenliğiyle tanışmıştır. Strabon'dan anlaşıldığı kadarıyla Makedonialılar Kappadokia'yı ele geçirdikleri vakit, burası Persler tarafından iki satraplığa ayrılmış vaziyettedir. Makedonialılar buradaki satraplık sistemine son vererek krallık idaresini tesis etmişlerdir. Bu krallık sahalarından biri, Tauros yakınındaki asıl Kappadokia; ikincisi ise Pontus yakınındaki Kappadokia olarak da bilinen Kappadokia Pontika olmuştur. Kral Arkhelaos zamanına gelindiğinde (MÖ 36-MS 17) bölge, valiliklere ayrılmış ve Roma eyaletine dönüşüncüye kadar bu durumunu korumuştur (Strabon XII. 1.1-4).

III. Aleksandros'un (Büyük İskender) MÖ 323 yılındaki ölümünden sonra isimleri nadir olarak anılan Beyaz Syrialılar, muhtemelen arasında yaşadıkları halkla karışmışlardır (Smith, 1857; 171, 172). Bununla birlikte Kappadokiada yaşayan Syrialıların, oldukça geç sayılabilecek dönemlere kadar Leukosyrialılar olarak isimlendirilmeye devam ettiği görülmektedir. Nitekim Strabon'un zamanında dahi, Taurus silsilesi yakınında ve Eukseinos Pontus tarafında yerleşik Kappadokialıların, Beyaz Syrialılar olarak adlandırılmaya devam ettiği anlaşılmaktadır (Strabon XII.3.5; Smith, 1854; 506). Bu, büyük ihtimalle hemen yukarıda bahsedildiği üzere, III. Aleksandros'un halefleri zamanında biri kuzeyde Pontus tarafında diğeri güneyde Tauros silsilesi civarında iki ayrı idari sahanın teşkil edilmesiyle ilintili bir durum olmalıdır (Laurent, 1830; 229). Yine Tarihçi Appianos'un Mithridates Savaşları'na ilişkin anlatısından, Pontus kralı Mithridates'in MÖ 74 yılını askeri hazırlıklarla geçirdiği bilinmektedir. Mithridates, bütün bu askeri hazırlıkların yanı sıra Amazonların ülkesi olarak bilinen Thermedon (Terme Çayı) çevresinde ikamet eden Khalybes, Armenioi, Skythai, Akhaioi, Heniokhioi ve Leukosyroi isimli halklarla da müttefiklik ilişkisi geliştirmiştir (Appianos, 69; Arslan, 2007; 310). Yine daha önce de bahsedildiği üzere MS VI. yüzyıl yazarları, Prokopios ve Stephanos Byzantios ile MS IX. yüzyıl yazarı Photios'un eserlerinde Kappadokialıların hala Beyaz Syrialılar

olarak adlandırılıyor oluşu, bu halkın cismen olmasa da ismen mevcudiyetini asırlarca sürdürdüğünü göstermektedir.

Leukosyrialıların dini inanışlarına dair ise, net bilgiler yoktur. Bununla birlikte onların, Anadolu, Persia ve Syria kökenli tanrı ve tanrıçalara tapınmaları mümkün gibi görünmektedir.

6. Sonuç

Günümüz Kapadokyasına nazaran oldukça geniş bir coğrafi sahayı işgal eden Eski Çağ Kappadokia'sının, bu özelliğiyle değişik bölgelerle ve halklarla komşu olduğu görülmektedir. Yine Kappadokia'nın bu özelliğiyle, farklı etnik kimliklere sahip değişik insan topluluklarını bünyesinde barındırdığı gibi izlenim mevcuttur. Hellenlerin, Kappadokialıları; Syrialılar veya Leukosyrialılar (Beyaz Syrialılar) olarak adlandırdıkları da anlaşılmaktadır. Hellenlerin bu şekilde adlandırmalarının temelinde, söz konusu halkı Tauros silsilesinin güneyinde yaşayan ve daha koyu ten rengine sahip Syrialılardan ayrı düşünmelerinin yattığı söylenebilir. Farklı iklim ve coğrafi koşulların farklı morfolojik özellikler doğurması tabidir; ancak Kappadokialıların daha açık ten rengine sahip olmasının etnik özelliklerinin bir sonucu olabileceği de göz önünde tutulmalıdır. Kesin olan ise, biri kuzeyde Kappadokia sahasında yaşayan; diğeri güneyde Tauros silsilesinin ötesinde yaşayan iki ayrı Syrialı tanımlamasının olduğudur. Antik dönem yazarlarının Leukosyrialılar ifadesiyle, Kappadokia sahasında yaşayan belirli bir halkı mı yoksa sahada yaşayan tüm halkları mı kastettikleri açığa kavuşturulamamıştır. Bu noktada Leukosyrialılar şeklindeki bir tanımlamanın, söz konusu sahada asırlar boyunca yerleşik vaziyet almış ve ortak bir soydan gelmiş halkı tanımlamak için kullanıldığı düşünülebilir. Leukosyrialılar ifadesinin ilk kayda geçtiği MÖ VI. yüzyıldan MS IX. yüzyıla kadar kullanılmış olması, bu halkın yaklaşık on dört asır boyunca isminden söz ettirdiğini ve köklü bir geçmişi olduğunu göstermektedir.

Birçok halk gibi Leukosyrialıları da efsanevi bir soyla ilişkilendirme eğiliminin olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada onların ilah Apollon'un oğlu Syros soyundan olduğu miti ağır basmaktadır. Leukosyrialılar olarak bilinen Kappadokialıların, isimlerinde yer alan Syria ögesinin Akad dilinde bir bölgeye karşılık kullanılan Subartu sözcüğünden türediği ve bu sözcüğün zamanla Asur yurduyla özdeş hale geldiği kanısının mevcut olduğu da görülmektedir. Bu, Leukosyrialıların Asurlularla ortak bir coğrafya ve tarihsel kökene sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Sicilyalı Diodoros'un MÖ 2189 gibi oldukça erken bir tarihte, Asur kralı Ninias'ın (Ninos) Kappadokia'nın da dâhil olduğu tüm Anadolu'yu egemenliği altına aldığı şeklindeki kaydı, MÖ XV. yüzyıldan önce Sami-Asur dilinin Idiglat (Dicle) Nehri'nin doğu yakasından Halys Nehri'nin kuzeyindeki bölgeye ulaştığının bilinmesi, Asurluların bu tarihten önce Karadeniz'e kadar genişlemesi, Arrianos'un Kappadokialılardan Asurlular diye söz etmesi, Beyaz Syrialıların Asurlulardan ayrı bir halk olarak değerlendirilemeyeceği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Kappadokialıların, tarihleri boyunca farklı isimlerle anıldığı da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Perslerin bu halkı, onların yaşadıkları coğrafyaya da işaret edecek şekilde Kappadokialılar; Hellenlerin ise, Syrialılar olarak tanımladıkları görülmektedir. Hellenlerin bu şekilde tanımlamasının temelinde ise Kappadokialıların ilk temaslarından itibaren, karşılarında Suriye ve Mezopotamya sakinleriyle ortak dil kullanan bir halkla karşılaşmalarının yattığı anlaşılmaktadır.

Kappadokia halkını meydana getiren Leukosyrialıların esasında Hititlerle aynı olduğu, Geç Hititleri de bunların oluşturduğu iddiası dikkat çekmektedir. Yine bu halkın Hellen kolonizasyonu dönemi öncesi ve sonrasında mevcudiyetini koruduğu, onlarla ticari ve kültürel etkileşim içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Med ve Pers egemenlikleri döneminde Leukosyrialılar ifadesine rastlanması, onların bölgenin asli unsurları olarak varlıklarını koruduklarını göstermektedir. Beyaz Syrialıların, III. Aleksandros'un Doğu seferi sonrasında diğer halklarla karışıp adlarının artık çok anılmamaya başladığı izlenimi de mevcuttur.

Leukosyrialıların, Kappadokia Bölgesi'ndeki coğrafi yayılım alanlarının sınırlarını tam olarak çizmenin mümkün olmadığı da anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu halkın Kappadokia'nın güneydoğu kısmını kapsayan Kataonia *strategia*'sı, orta kesimi işgal eden Kızılırmak Nehri kavisi ve daha kuzeyde Parthenios (Bartın) Çayı ile Sinope'nin doğusundaki Termedon (Terme) Çayı arasındaki havalide yoğunlaştıkları görülmektedir.

Kaynakça**1. Antik Dönem Kaynakları**

- Apoll. Rhod. argon (Apollonios Rhodios, Argonautica), The Argonautica of Apollonius Rhodius, ed.: George W. Mooney, London 1912.
- Appianos (Appianus, Rhomaika), Appian's Roman History, çev.: H. White, The Loeb Classical Library, London 1962.
- Arr. Bithy. frag. (Arrianos, Bithynicorum fragmenta), Flavius Arrianus, Scripta minora et fragmenta, ed. A. G. Roos ve G. Wirth, Leipzig 2002.
- Cic. Fam. (Marcus Tullius Cicero, Epistulae ad Familiares, [Online] Available at: <<http://www.thelatinlibrary.com/cicero/fam15.shtml>>, [Erişim tarihi 23.12.2019].
- Dio Cass. (Dio Cassius, Rhomaika) Roman History, Vol. VI, çev.: E. Cary, The Classical Library, London 1955.
- Diod. Sic. (Diodorus Siculus, Bibliotheca Historike), Diodorus of Sicily, Vol. I-III, çev.: C. H. Oldfather, The Loeb Classical Library, London 1939, 1946.
- Hekataios Frag. (Die Fragmente Der Griechischen Historiker, Erster Teil, Genealogie und Mythiographie), (ed. F. Jacoby), Leiden 1995.
- Herodotos (Herodotos, Historiai), Tarih, çev.: M. Ökmen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2010.
- Homeros, (Homeros, İlyada), çev.: A. Erhat ve A. Kadir, Can Yayınları, İstanbul 2010.
- Ksen. Cyr. (Ksenophon, Cyropedia), çev.: W. Miller, The Loeb Classical Library, London 1914.
- Lucian. (Lucianus, De Syria dea), The Syrian Goddess, çev.: H. A. Strong, London 1913.
- Nep. Dat. (Cornelius Nepos, Datames), [Online] Available at: <<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Nep.+Dat.+1.1&fromdoc=Perseus%3Atext%3A199.9.02.0136>>, [Erişim tarihi: 25.12.2019].
- Photius, Lexicon, Photii Lexicon e codice Galeano, ed.: R. Porson, Leipzig 1823.
- Plin. NH. (Gaius Plinius Secundus, Naturalis Historia), Pliny, Natural History, Vol. II, çev.: W. H. Rackham, The Loeb Classical Library, London 1947.
- Plut. Luc. (Plutarkhos, Bio Paralleloï, Lucullus), Plutarch's Lives, Vol. II, çev.: B. Perrin, The Classical Loeb Library, London 1914.
- Proc. Bell. (Prokopios, de Bellis), History of the Wars, Vol. I, çev.: H. B. Dewing, London 1914.
- Pseudo-Scymnus, (Ad Nicomedem Regem), Geographi Graeci Minores, Vol. I, ed. K. Müller, Paris 1855.
- Ptolemaios (Claudius Ptolemaios, Geographika Hyphegesis), Claudii Ptolemaei Geographia, Vol. II, ed. C. F. A. Nobbe, Leipzig 1845.
- Skylaks, (Skylaks, Periplus Scylacis) (2012). "*Pseudo-Skylaks: Periplus*", çev.: M. Arslan, Mediterranean Journal of Humanites, I (1): 239-257.
- Steph. Byz. Eth. (Stephanos Byzantios, Ethnika), Stephani Byzantini Ethnicorum quae supersunt, ed. A. Meineke, Berolini 1849.
- Strabon, Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII-XIII, XIV, çev.: A. Pekman, 4. Baskı, İstanbul 2000.

2. Araştırmalar

- Arslan, Murat. Mithradates VI Eupator, Roma'nın Büyük Düşmanı, İstanbul, Odin Yayıncılık, 2007.
- Baydur, Nezahat. Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1970.
- Çelgin, G. (2010). Eski Yunanca-Türkçe Sözlük, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Dönmez, Ş. (2004). "*Akalan Hakkında Yeni Gözlemler*", Anadolu Araştırmaları / Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung, 17 (1): 67-91.
- Elderkin, G. W. (1935). "*Oitosyros and Oiorpata*", The American Journal of Philology, 56 (4): 342-346.
- Erhat, A. (2010). Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitapevi, 17. Basım, İstanbul.
- Frye, R. N. (1992). "*Asyria and Syria: Synonyms*", Journal of Near Eastern Studies, 51 (4): 281-285.

- Ghita, C. E. (2010). “*Achaemenid and Greco-Macedonian Inheritences in the Semi-Hellenised Kingdoms of Eastern Asia Minor*”, unpublished Phd Thesis, University of Exeter.
- H. T. R. (1946). “*Review of Armenian Quarterly, Vol. I, Number I (Spring 1946), by H. T. R*”, The American Journal of Philology, 67 (4): 382-386.
- Kaçar, A. (2018). “*Yazılı Kaynaklara Göre Subartu ve Subarlar*”, Archivum Anatolicum, 12 (1): 31-48.
- Kaya, M. A. (2018). “*Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı Persia Satrapies in Anatolia: Founding, Administration and Ethnicity*”, Cedrus, cilt: 6, s. 159-179.
- Kınacı, M. (2015). “*Antikçağda Pontos Bölgesi'nin Tarihsel Coğrafyası*”, Cedrus, cilt: 3, s. 181-229.
- Koyuncu, C. (2015). “*Eski Yunan ve Roma döneminde Kappadokia bölgesi*”, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri (Latin Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı.
- Laurent, Peter Edmund. An Introduction to the Study of Ancient Geography, with Copious Indexes, Oxford, 1830.
- Liddle and Scott, (1996). A Lexicon Abridged From Liddell and Scott's Greek-English Lexicon, Oxford At the Clarendon Press, Oxford.
- Robinson, D. M. (1906). “*Ancient Sinope: First Part*”, The American Journal of Philology, 27 (2): 125-153.
- Rollinger, R. (2006). “*The Terms, “Assyria” and “Syria” “Again”*”, Journal of Near Eastern Studies, 65 (4): 283-287.
- Ruge, W. (1925). Leukosyroi. Realencyclopädie der classichen Altertumswissenschaft, (C. 12, sütunlar 2291-2293), Stuttgart.
- Sayce, A. H. (1910). “*The Cilician Cities of Anchiabale and Illubri*”, The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 42 (4): 1339-1343.
- Sayce, A. H. (1928). “*The Original Home of the Hittites and the Site of Kussar*”, The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 60 (2): 257-264.
- Sina, A. (2008). “*İlkçağ Tarih Yazımının Batı Anadolu'lu Öncüleri: III-Miletoslu Hekaitos*”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, 27 (44): 113-166.
- Smith, W. (1854). Cappadocia. Dictionary of Greek and Roman Geography, (C. 1, s. 506-509). Boston: Little, Brown and Company.
- Smith, W. (1857). Leucosyri. Dictionary of Greek and Roman Geography, (C. 2, s. 171-172). Cambridge: Walton and Maberly.
- Speidel, M. A. (2009). Cappadocia –vom Königreich zur Provinz. Zum Prozess der strukturellen integration unter Tiberius. Heer und Heerschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit, Ed. M. A. Speidel, (s. 581-594), Stuttgart, Mavors 16.
- Strobel, K. (1997). Cappadocia. Der Neue Pauly, (C. 1, s. 974), Stuttgart: Verlag J. B. Metzler.
- Summerer, L. (2005). “*Amisos: eine Griechische Polis im Land der Leukosyrer*”, Pont-Euxin et Polis. Polis Hellenis et Polis Barbaron. Actes du Xe Symposium de Vani, 23-26 Septembre 2002.
- Summerer, L. (2007). “*Greeks and Natives on the Southern Black Sea Coast in Antiquity*”, The Black Sea: Past, Present and Future, London, October 2004.
- Texier, Charles. Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, C. III, çev.: A. Suat, Ankara, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, 2002.
- Tolman, Herbert Cushing. The Behistan Inscription of King Darius, Vanderbilt University, 1908.
- Tvedtnes, J. A. (1981). “*The Origin of the Name “Syria”*”, Journal of Near Eastern Studies, 40 (2): 139-140.